

PLAN FOR SELSKAPSKONTROLL 2017-2019

Melhus kommune

Vedtatt kommunestyret i sak 112/16, 20.12.2016

1 Om selskapskontroll

I følge kommuneloven § 77 nr. 5 er kontrollutvalget pålagt å "... påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens interesser i selskaper m.m.". I forskrift om kontrollutvalg i kommuner og fylkeskommuner § 14 er dette videre definert slik:

Kontrollutvalget skal påse at det gjennomføres kontroll med forvaltningen av eierinteressene i de selskaper som er omfattet av slik kontroll, herunder å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser i selskaper gjør dette i samsvar med kommunestyrets/fylkestingets vedtak og forutsetninger (eierskapskontroll). Selskapskontrollen kan også omfatte forvaltningsrevisjon, jf. forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner kap. 3.

Slik det fremgår av denne paragrafen er det obligatorisk for kommunen å gjennomføre *eierskapskontroll*, definert som kontroll med forvaltningen av eierinteressene, herunder kontroll av om den som utøver eierskapet gjør det i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger.

Videre er det anledning til å gjennomføre *forvaltningsrevisjon* i selskaper, slik definert i kommuneloven § 77 nr. 4:

...kontroll med at den økonomiske forvaltning foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak, og at det blir gjennomført systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger...

Det er et diskusjonstema hvilke selskapsformer og eierskap som inngår i begrepet selskapskontroll. Det er på det rene at det som et lovpålagt minimum må omfatte kommunens eierskap i aksjeselskap (AS), allmennaksjeselskap (ASA), interkommunale selskap (IKS), og samvirkeforetak og andre selskaper med begrenset ansvar (BA, SA). Denne planen legger videre til grunn at selskapskontrollen også skal omfatte alle selvstendige virksomheter der kommunen har et eierskap eller interesser med tydelig karakter av eierskap, deriblant interkommunale samarbeid etter kommunelovens § 27, stiftelser og foreninger.

1.1 Plan for selskapskontroll

I følge forskriftens § 13, første ledd skal det også "...minst en gang i valgperioden utarbeides plan for gjennomføring av selskapskontroll. Dette skal skje senest innen utgangen av året etter at kommunestyret er konstituert."

I likhet med plan for forvaltningsrevisjon hviler det på kontrollutvalget å fremme forslag om plan for selskapskontroll, mens det er kommunestyret eller fylkestinget som vedtar planen.

For selskapskontroll stiller forskriften krav om at planen skal "...baseres på en overordnet analyse av kommunens eller fylkeskommunens eierskap ut fra risiko- og vesentlighetsvurderinger, med sikte på å identifisere behovet for selskapskontroll på de ulike sektorer og med de ulike selskapene" .

Denne planen er basert på en slik analyse gjennomført av Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS, felles for kontrollutvalgene hos selskapets 15 eiere.

1.2 Gjennomføring av selskapskontroll

Revisjon Midt-Norge IKS er i henhold til den inngåtte selskapsavtalen, det selskapet som skal gjennomføre selskapskontroll på vegne av de 15 deltakerne i selskapet.

1.2.1 Bestilling av selskapskontroll

Kontrollutvalget foretar bestilling av selskapskontroll, med nærmere innretning av undersøkelsen, med bakgrunn i de vedtatte prioriteringene.

1.2.2 Innsyn

Kommuneloven § 80 hjemler følgende innsynsrett i selskaper for kontrollutvalget eller den som utfører kontroll på vegne av dette:

§ 80. Selskapskontroll

I interkommunale selskaper etter lov 29. januar 1999 nr. 6, i interkommunale styrer etter § 27 og i aksjeselskaper der en kommune eller fylkeskommune alene eller sammen med andre kommuner, fylkeskommuner eller interkommunale selskaper direkte eller indirekte eier alle aksjer, har kommunens eller fylkeskommunens kontrollutvalg og revisor rett til å kreve de opplysninger som finnes påkrevd for deres kontroll, så vel fra selskapets daglige leder som fra styret og den valgte revisor for selskapet. I den utstrekning det finnes nødvendig, kan kontrollutvalget og kommunens revisor selv foreta undersøkelser i selskapet.

Kommunestyret eller fylkestinget kan fastsette regler om kontrollutvalgets og revisors kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens interesser i selskapet og herunder fastsette hvilke dokumenter mv. som skal sendes kommunens eller fylkeskommunens kontrollutvalg og revisor.

Kontrollutvalget og kommunens eller fylkeskommunens revisor skal varsles og har rett til å være tilstede på selskapets generalforsamling, samt møter i representantskap og tilsvarende organ.

Denne lovbestemte innsynsretten gjelder altså bare for selskap eid 100 % av kommuner og fylkeskommuner i fellesskap. I selskaper med andre eiere, eller selskapsformer ikke omfattet av denne formuleringen må retten til innsyn skaffes med andre hjemler.

Et alternativ er å sørge for at selskapets vedtekter gir rett til innsyn for eiernes kontrollorganer. I aksjeselskaper og de fleste andre selskapsformer kan en slik hjemmel fastsettes av generalforsamling med 2/3 flertall. Som ansvarlig offentlig eier bør kommunen søke å få inn slike bestemmelser i vedtektene, i alle fall i selskaper som stort sett er offentlig kontrollerte.

Der ingen slik hjemmel finnes kan man ved vedtak om selskapskontroll i et kontrollutvalg anmode om at selskapet frivillig gir slikt innsyn. Erfaringsmessig er dette uproblematisk i selskaper som hovedsakelig finansieres med offentlige midler, eller der det offentlige er dominerende på eiersiden. Dette er likevel lite ønskelig, da det gir selskapet anledning til å motsette seg kontroll.

Et siste alternativ er å gjennomføre selskapskontroll utelukkende basert på offentlig tilgjengelig informasjon, og den informasjon som finnes i kommunenes arkiver. For ren eierskapskontroll, dvs. kontroll med kommunens utøvelse av eierskap, kan dette være tilstrekkelig, men det vil neppe være nok til å kunne gjennomføre forvaltningsrevisjon.

Det er derfor en fordel om kommunen sørger for å be sine eierrepresentanter reise spørsmål om å ta inn regler om innsyn i vedtektene ved generalforsamling i selskaper der innsyn ikke er pålagt ved lov.

1.2.3 Samarbeid om selskapskontroll

I selskaper der flere kommuner er eiere, særlig der flere kommuner med samme revisor er eiere, vil det være hensiktsmessig å søke å inngå samarbeid om selskapskontroll. Dette både av ressurs hensyn i revisjonsarbeidet, da de fleste vurderinger vil kunne være gyldige for flere eiere, men også av hensyn til at selskapet ikke skal pålegges kontroll oftere enn nødvendig.

Dette fordrer at kommunenes prioriteringer for selskapskontroll samordnes, og at kontrollutvalgene må gis myndighet til å prioritere mellom aktuelle prosjekter basert på hvilke prosjekter der det finnes interesserte samarbeidspartnere.

1.2.4 Ressurser

Ressurser til gjennomføring av selskapskontroll må, dersom kommunen ikke ønsker å tilføre nye ressurser til formålet, tas av samme ressurser som stilles til rådighet for forvaltningsrevisjon. Det vil derfor være nødvendig å foreta en løpende prioritering mellom disse to formålene før bestilling av prosjekter. Det kan være hensiktsmessig at myndighet til å gjøre denne prioriteringen legges til kontrollutvalget.

1.3 Rapportering

Revisjonen rapporterer løpende til kontrollutvalget om hvert enkelt gjennomført prosjekt. Kontrollutvalget legger disse løpende fram for kommunestyret. Det forutsettes at det for felles prosjekter mellom flere kommuner kan rapporteres i én felles rapport der dette er hensiktsmessig.

2 Eierskap og eierstyring i Melhus kommune

Melhus kommune etablerte et eget eierskapsutvalg i formannskapetets sak 167/2008 (på møte 14.10.2008). Utvalget har utarbeidet et eierstrategidokument med informasjon om styrearbeid og informasjon om de enkelte selskaper Melhus kommune har eierandeler i.

Melhus kommunes eierstrategi ble vedtatt av kommunestyret i sak 43/2009 på møte den 16.06.2009.

2.1. Tidligere gjennomført selskapskontroll

Det har blitt gjennomført en runde med selskapskontroll tidligere i selskaper der Melhus kommune er medeier. I 2007 ble det gjennomført en såkalt "begrenset selskapskontroll" med Envina IKS, Aksjeselskapet Lundemo Bruk, Vekst Melhus AS, Bomveiselskapet E39 Øysand Thamshavn AS, Fylkets Fellesvaskeri, Gaia Lab AS, Gaula Natursenter AS, Interkommunalt Arkiv Trøndelag IKS og Trønderenergi AS. Her ble det gjort en svært begrenset kontroll med økonomiske nøkkeltall, og det ble konkludert med at kommunen hadde manglende rutiner for oppfølging av sine eierinteresser.

En eierskapskontroll knyttet til praktiseringen av kommunens eierstyring på Melhus tomteselskap AS, Aksjeselskapet Lundemo Bruk, TrønderEnergi AS, Envina IKS, Gauldal brann og redning IKS og Gauldal natursenter AS, ble gjennomført i 2012/2013.

Formålet med undersøkelsen var å vurdere arbeidet Melhus kommune har gjort for å systematisere og profesjonalisere sin eierskapsforvaltning.

Revisor anbefalte Melhus kommune å revidere eierskapsmeldingen, og å legge opp til hyppigere behandling av den i kommunestyret. Rapport fra selskapskontrollen ble behandlet i kommunestyret i mars 2013

Melhus kommune deltok i en felles selskapskontroll av TrønderEnergi AS i 2013/2014. Rapport fra selskapskontrollen ble behandlet i kommunestyret i april 2014.

I rapporten ble det konkludert med at eierstyringen kunne bli mer profesjonell, med tanke på valg til styret. Viktigheten av å utarbeide en eierskapsmelding med klare målsettinger med eierskapet. Anbefaling om å dokumentere Eiermøtene. Habilitetsutfordringer rundt ordførere som sitter i bedriftsorganer.

Melhus kommune deltok i en felles selskapskontroll av Envina IKS i perioden november 2015 til april 2016. Rapport fra selskapskontrollen ble behandlet i kommunestyret i oktober 2016.

Følgende anbefalinger ble gitt fra revisjonen knyttet til eierstyringen:

- Eierkommunene bør sørge for at det etableres rutiner for valg til styret som kan sikre at styret også fremover har den kompetansen selskapet har bruk for, herunder
 - bruk av en valgkomite
 - kriterier for valg til styret
- Eierkommunene og Envina IKS bør sørge for at det etableres innsamling av avfall fra fritidsbolig i alle eierkommuner, slik forurensingsloven krever.

Kommunestyret fattet følgende vedtak i sak 90/16:

1. Kommunestyret tar rapport fra selskapskontroll Envina IKS til orientering.
2. Kommunestyret ber kommunens eierrepresentant i Envina IKS om å:
 - Arbeide for å etablere rutiner for valg til styret slik revisjonen anbefaler i rapportens pkt 7.
 - Arbeide for at Envina IKS får etablert en god nok kapasitet til å håndtere full innsamling av fritidsavfall fra alle 3 eierkommunene.

3 Prioriterte prosjekter for selskapskontroll i planperioden

Prioritering	Prosjekt	Involverte selskaper ¹	Involverte kommuner ²
1.	Gauldal Brann og redning IKS	Gauldal Brann og redning IKS	Melhus, Midtre Gauldal
2.	Vekst Melhus AS		Melhus
3.	Melhus Næringsareal AS		Melhus
4.	System og praksis for eierstyring		Melhus

3.1. Utdyping av de enkelte prosjektene

Gjennomgående for alle prosjektene som går på konkrete selskaper vil vurdering av selskapenes økonomi og forutsetninger for drift, i tillegg til etterlevelse av lovverk (offentlighet, anskaffelser, likestilling) være aktuelle problemstillinger. Det vil også i de fleste tilfeller være nærliggende å gjøre en vurdering av eiernes rolle. I tillegg kommer problemstillinger spesifikke for de enkelte selskap. I hvert tilfelle vil det være nødvendig med en ytterligere utvelgning og spissing av problemstillinger før bestilling av prosjekter.

3.1.1. Gauldal Brann og Redning IKS

Formålet med selskapet er å ivareta eiernes oppgaver og forpliktelser i henhold til brann- og eksplosjonsvernlovgivningen. Økonomisk representerer selskapet en vesentlig investering for Melhus kommune. Selskapet yter også samfunnskritiske tjenester på vegne av kommunen og må derfor sies å ha høy samfunnsmessig vesentlighet.

En selskapskontroll av Gauldal Brann og Redning IKS vil kun være aktuelt å sette i gang dersom begge eiere prioriterer det.

3.1.2. Melhus Næringsareal AS

Selskapet har som formål å utvikle næringsarealer innen kommunens grenser. Forvalter en betydelig kommunal investering. Selskapet er i dialog med Statens vegvesen om bygging av et planfritt kryss fra Skjendingstad til Støren i.fbm. utbygging av E6.

3.1.3. Vekst Melhus AS

Melhus kommune eiere 100% av selskapet, selskapet er en viktig bedrift for kommunen. Vekst Melhus AS er en arbeidsmarkedsbedrift som driver med vindusomramming, kontor- og kantinedrift, vaskeri og møbelproduksjon, maling og sprøytelakkering. Tilbyr arbeidspraksis i skjermet virksomhet (APS) eller Vilje viser vei (VVV) via NAV.

3.1.4. System og praksis for eierstyring

Eierskapskontroll kan blant annet inkludere kontroll med praktisering av eierskapsstrategi, rutiner rundt deltakelse i generalforsamlinger og kommunikasjon med selskapene man er eier i. Slik kontroll kan eventuelt ta utgangspunkt i oppfølgingen av noen enkelt-selskaper.

¹ Selskaper i kursiv er ikke underlagt reglene om innsyn i kommuneloven § 80.

² Kommuner i kursiv har ikke Revisjon Midt-Norge IKS som revisor.

4 Vedlegg 1: Oversikt over Melhus kommunes eierskap

Orgnr	Selskapsnavn	Selskapstype	Eierand ³	Off.hele ⁴
946962805	Aksjeselskapet Lundemo Bruk	AS	100,00%	Ja
945225742	AS Avisdrift Røros	AS	7,97%	Nei
910568183	Biblioteksentralen AL	SA	0,00%	Nei
981556607	Bomvegselskapet E39 Øysand Thamshamn	AS	17,24%	Ja
938786054	Coop Midt-Norge SA	SA	0,00%	Nei
939234616	Coop Oppdal BA	BA	0,00%	Nei
911092417	Dag og Tid AS	AS	0,00%	Nei
870187912	Eid og korsvegen vassverk	BA	0,00%	Nei
986790594	Envina IKS	IKS	33,33%	Ja
983503691	Gaula natursenter AS	AS	40,00%	Nei
989516191	Gauldal brann og redning IKS	IKS	63,80%	Ja
971375965	Interkommunalt Arkiv Trøndelag IKS	IKS	2,54%	Ja
988799475	Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS	IKS	12,40%	Ja
992353600	Melhus næringsareal AS	AS	100,00%	Ja
955604245	Melhus skysstasjon AS	AS	33,33%	Nei
935408644	Melhus tomteselskap AS	AS	89,89%	Nei
916484496	Midt-Norge 110-sentral IKS	IKS	5,06%	Ja
985131376	Prestegårdslåna i Melhus	Stiftelse	0,00%	Nei
977036283	Revisjon Midt-Norge IKS	IKS	12,40%	Ja
988671916	Stiftelsen Thora	Stiftelse	0,00%	Nei
961245117	Trøndelag Reiseliv AS	AS	1,13%	Nei
980417824	TrønderEnergi AS	AS	13,28%	Ja
980888193	Vekst Melhus AS	AS	100,00%	Ja

³ Foretak oppført med 0 % er enten foretak med svært liten eierandel, ukjent eierandel eller foretak uten eiere der "eierandel" ikke er estimert.

⁴ Hvorvidt selskapet i sin helhet er eid av kommuner og fylkeskommuner og dermed faller inn under bestemmelsen om innsynsrett i kommuneloven § 80.